

Olof Kåhrström (red.), *När landet kom till staden: Lantbruksmöten och lantbruksutställningar som arenor för agrara moderniseringssträvanden i Sverige och Finland 1844–1970* (Stockholm: Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien 2013). 416 s.

Hur nära kopplingarna mellan land och stad genom historien än varit, tenderar dessa två att skiljas åt och studeras utifrån olika premisser. Därför väcker en bok med titeln *När landet kom till staden* intresse – ett möte mellan dessa två världar, hur manifesterades det? I detta fall är det så kallade lantbruksmöten och lantbruksmässor, närmare bestämt deras funktion som arenor för moderniseringssträvanden i Sverige och Finland, som undersöks – just under den tid när Sverige gick från att vara ett utpräglat agrart samhälle till att bli mer urbaniserat och industrialiserat.

I fyra artiklar presenteras historien kring dessa lantbruksmöten och lantbruksmässor. Leif Runefelt ger inledningsvis en kort historik över mötenas förändring, från sammankomster för eliten till mer småbrukarinriktade och folkliga sammankomster, och koncentrerar sig därefter på att diskutera möjliga forskningsfrågor kopplade till lantbruksmöten och lantbruksutställningar. Idéerna som presenteras är många och ger inspiration till att söka sig vidare i arkiven. Exempelvis ges förslag på att djupare undersöka frågor om kommersialisering, lantbruksutställningarna som kvalitetsfrämjande instans, genomslaget av det moderna jordbruket i form av maskinutställningar, lantbruksmötena som forum för utbildning och själva utställningsformen som medium. Runefelt föreslår även, och lägger tyngdpunkten vid, diskursiva analyser av mötena och introducerar här att undersöka mötena och utställningarna som arenor för olika företeelser och strävanden.

Den mest omfattande artikeln, skriven av Mats Morell, behandlar de svenska lantbruksmötena och lantbruksutställningarna i Sverige mellan 1846 och 1930. Morell ger en gedigen och mångfacetterad presentation av mötena, med Stockholmsmötena 1886 och 1930 som illustrerande motpoler. Fokus i artikeln ligger på att diskutera den ändrade funktion mötena och utställningarna fick under de nära 100 år som är artikelns tidsspann. Morell poängterar här att den funktion som man från arrangörernas håll kanske hade tänkt sig, med mötena som forum för förmedling av kunskap och information från maskintillverkare, testinstitut och forskare till en bredare jordbrukarskara, inte riktigt uppfylldes. I stället fungerade mötena, framför allt de tidiga, som en plats för eliten att befästa och manifesteras åsikter om hur ett jordbruk bäst skulle bedrivas. I takt med att möjligheten att diskutera agrara spörsmål flyttades till andra instanser än lantbruksmöten förändrades också deras karaktär till att bli rena utställningar.

Maren Jonasson, som enligt författarpresentationen arbetar med en av-

handling rörande just lantbruksmöten i de nordiska länderna under 1800-talet, diskuterar i sitt bidrag de finska lantbruksmötena. Framför allt behandlas mötesdeltagarnas sociala hemvist och stor uppmärksamhet ägnas också åt mötenas diskussionsfrågor, hur de var formulerade och vilka ämnen som berördes. Parallellen till Sverige är ständigt närvarande och extra intressant blir det när förutsättningarna för att anordna ett möte diskuteras. Enligt Jonasson blev lantbruksmötena i Finland en del av en större politisk diskussion då det i storfurstendömet inte var en självklarhet att anordna allmänna möten – folksamlingar sågs som möjliga oroshärdar. Extra rafflande ur storpolitisk synvinkel blir det då turerna kring ett planerat möte i Borgå 1855 kopplas samman med lantdagen 1809. I det här perspektivet blir det tydligt att lantbruksmötena i Finland hade en bredare politisk betydelse än vad de hade i Sverige. Denna tråd hade varit intressant att spinna vidare på och undertecknad sätter sina förhoppningar till den kommande avhandlingen.

I den sista artikeln diskuterar Olof Kåhrström de olika typerna av källmaterial som finns rörande lantbruksmöten och dito utställningar. Kåhrström ger även förslag på forskningsfrågor som i jämförelse med Runefelts frågor är mer direkt kopplade till materialet, hur det såg ut och hur det var formulerat. Berättelserna om sammankomsterna lyfts fram som den ur forskningsynpunkt viktigaste källkategorin men Kåhrström framhåller också utställningskatalogerna, vilka han menar kan ge en intressant ingång för den som vill fördjupa sig i hur lantbruksmötena framställdes för en besökare – helt i linje med Runefelts diskursiva ansats. Det är uteslutande svenska källor som behandlas, vilket förstärker det svenska perspektivet i boken. Kåhrström ger även en genomgång av olika diskussionsfrågor som hölls vid mötena, vilka ämnen de behandlade och hur de var formulerade.

Efter detta är drygt halva boken avverkad. Den andra halvan introducerar och återger delar av de källor vilka Kåhrström behandlat i sin artikel. Framför allt berörs de berättelser som skrevs i samband med mötena och mötenas diskussionsfrågor, men det ges också exempel från lokalpress och statliga betänkannden. Möjligen går det att direkt använda sig av de återgivna källtexterna i en forskningsuppgift, men det är framför allt ett givande, och inspirerande, inslag för den som är intresserad av att söka sig vidare i arkiven. Förutom de återgivna källtexterna ger boken även en praktisk ingång till egna efterforskningar eftersom Kåhrström också utformat en databas för utställningskataloger, mötesvägvisare, mötesberättelser, tidningsartiklar och annat tryckt utställningsrelaterat material. I bokens sista kapitel beskrivs hur databasen, tillgänglig via enheten för de Arella Näringarnas Historias hemsida, utformats och hur den som vill kan ta sig vidare.

Antologin som publiceringsform inbjuder till både bredd och djup, men bäddar också för en del upprepningar när ämnet som behandlas ändå är

relativt snävt. Detta är fallet med *När landet kom till staden*. Stort fokus läggs på att analysera mötenas diskussionsfrågor, men trots det saknar jag reflektioner kring hur urvalet av dessa frågor gick till och vad inte minst de bortvalda frågorna kan säga om de olika lantbruksmötesdiskurserna. Det samma gäller resonemangen kring prisvinnare i de under möten pågående lantbrukstävlingarna. Att vinnarna bestod av en ganska liten och likartad grupp är föga förvånande, men hur väl representerade vinnarskaran det totala utställarklientelet? Genusperspektivet, som inledningsvis föreslås av Runefelt, ges inte heller något större utrymme vilket hade varit intressant med tanke på den uppenbara, och noterade, avsaknaden av kvinnor i dokumentationen kring mötena. Vad gäller den tidsmässiga avgränsningen, enligt titeln 1844–1970, ligger bokens tyngdpunkt på perioden fram till 1930. De möten och utställningar som hölls efter 1930-talet behandlas sparsamt – troligtvis på grund av deras ändrade karaktär och ett förändrat källäge – men jag vill ändå framhålla att perioden efter 1930 hade varit intressant att ge något mer utrymme, inte minst med tanke på den förändring det svenska jordbruket genomgick under efterkrigstiden.

Boken är, som oftast när Kungl. Skogs och Lantbruksakademien ger ut publikationer, påkostad och fylld med färgrika och talande illustrationer. Både tidsanda och historisk förändring fångas i lantbruksmötenas affischer och kataloger där exempelvis 1896 års affisch (s. 41), med sprudlande nationalromatiska toner och lagerkransar till pristagarna, står i stark kontrast till utställningskatalogen från 1959 (s. 113), där både formspråk och motiv talar om en stram rationalitet. I boken finns en uppsjö av dessa illustrationer som tillsammans med fotografier från mötena ger en fin känsla för arrangemangens syfte och genomförande.

För den som inte är bekant med lantbruksmöten och lantbruksutställningar som form för agrara diskussioner och presentation av jordbruket utgör boken ett ypperligt underlag för att fylla på sina kunskaper. Boken visar också tydligt att det under den tidsperiod som studeras fanns en rad moderniseringssträvanden inom de agrara näringarna – en önskan att utbilda, att förbättra och att effektivisera det svenska och finska jordbruket. *När landet kom till staden* erbjuder nya perspektiv på hur dessa strävanden tog sig uttryck i en mer publik form. Vad staden ansåg om att landet kom på tillfälligt besök är dock inget som avhandlas närmare, och kanske ett ämne för fortsatta studier.

Göteborgs universitet

ANNA R. LOCKE